

registraturerne ikke omfatter de i de senere år afleverede hovedministerialbøger 1814–ca. 1870, som foreløbig kun anvendes ved attestudskrivning.

Serien startede i 1968 med de bornholmske kirkebøger, og her kan interesse-rede finde indledningen til hele rækken med oplysninger om landsarkivernes forhold til kirkebøgerne. I 1969 kom de lolland-falsterske kirkebøger, 1971 Helsingør stift og i 1972–73 fire bind om Roskilde stift. De hidtil udsendte bind omfatter ialt 860 sider, og man kunne måske spørge, om det nu også var pengene værd at mangfoldiggøre disse store registraturer. Svaret må blive ja: for det første kommer materialeudgifterne ind i statskassen igen ved salg, og for det andet er kirkebøgerne et så uhyre vigtigt men skrøbeligt materiale, at alt, hvad der kan gøres for dels at udnytte dem og dels skåne dem for unødigt slid, er godt investeret. Og til dem, der ikke under slægtsforskerne nogen bevågenhed fra arkivvæsenets side, kan man kun sige, at kirkebøgerne også kan bruges til meget andet end slægtsforskning. Men det er en helt anden historie.

P.S. Efter at ovennævnte er skrevet, har også Landsarkivet for Fyn udsendt en registratur over sine kirkebøger.

Hans H. Worsøe

Præmierede bønder, kunstnere og handelsmænd

LANDHUSHOLDNINGSSKABETS ARKIV. REGISTRATUR OG JOURNALREGISTRE, I. 1769–1807. Bd. 1–2. Ved Ole Degn. Udgivet af Erhvervsarkivet, Århus 1971, 540 s., 69 kr.

Det kongelige danske Landhusholdningsselskab blev stiftet i 1769 som et præmie-selskab »for at opmuntre ved priser og præmier landmanden, kunstneren og handelsmanden i Hans Majestæts samtlige riger og lande«. Som det ses, tog selskabet sig ikke kun af landbruget, som en nutidig læser måske af navnet kunne fristes til at tro, men af en væsentlig del af datidens erhvervsliv. Senere tog selskabet også andre opgaver end præmieuddeling op, men i den periode, som den her anmeldte del af registrene omfatter, var der hovedsagelig kun tale om et præmieselskab. For tiden efter 1808 er det påtænkt at udsende yderligere et par dele omfattende årene 1808–34 og 1835–52.

På grund af det yderst centrale virkefelt, som selskabet havde valgt sig, må historikere, der arbejder med økonomisk historie, kulturhistorie, landbrugshistorie, personalhistorie, lokalhistorie m. m. interessere sig meget for selskabets arkiv, der er velbevaret og siden 1951 har været opbevaret i Erhvervsarkivet i Århus, og det er derfor med glæde, man erfarer, at Erhvervsarkivet er i gang med at udgive ikke blot en registratur, men omfattende registre til selskabets arkiv. Den allerede udgivne del består af to bind. Det første indledes af en kortfattet, men nyttig indledning om Landhusholdningsselskabet og dets arkiv fra stiftelsen til vore dage og af selve registraturen, der ligeledes omfatter hele perioden op til nutiden. Den fylder kun ganske få sider, og resten af de to bind udgøres af registre, indledt med en kort redegørelse for deres indretning. Først med regi-

strengt gælder altså periodeangivelsen i titlen: 1769–1807. I første bind finder man et personregister, medens hele andet bind udgøres af et topografisk register, der må betegnes som hovedregisteret, da det er her, journalnumrene er anført. Det omfatter – foruden Danmark – Slesvig, Holsten, Færøerne, Grønland, Island, Vestindien, Norge og en del spredte adresser i udlandet. Det skulle ikke være nødvendigt at påpege, hvilken nytte lokalhistorikeren kan have af dette register.

Desværre er det ikke muligt i registrene at se, på hvilken måde de belønnede havde gjort sig fortjent til en præmie. Det var præmiemodtageren selv eller en person, der kendte ham, der redegjorde for fortjenesterne, og de originale skrivelser er i mange tilfælde bevaret, ligesom de er ret udførligt omtalt i selskabets protokoller. Det er på vidt forskellig måde, folk har udmærket sig, men hvis man vil nærme sig sagerne fra denne kant, må man fortsat ty til det af Erhvervsarkivet udarbejdede præmiekartotek, hvis man da ikke selv vil blade præmieprotokollerne eller offentliggørelserne i datidens aviser igennem. Det skulle ellers have været muligt efter navnet i personregisteret ganske kort at have noteret, af hvad art den pågældendes fortjenester var, således at den, der arbejder med specielle emner, kunne orientere sig, men det har måske vist sig for kompliceret. Det er måske også ubilligt at fremsætte denne indvending i betragtning af, at Landhusholdningsselskabets arkiv nu hører til blandt de danske arkiver, hvortil der er udgivet de bedste og mest omfattende registraturer.

Viggo Petersen

Lægdsruller m. m.

3. UDSKRIVNINGSSKREDS' ARKIV 1788–1956. *Med indledning af Knud J. V. Jespersen.* Arkivregistratur udgivet af Landsarkivet for Fyn 1970. 64 s. 10 kr.

Formålet med denne registratur er at skabe et nyttigt hjælpemiddel, der kan lette arkivgæsterne arbejdet med at finde rundt i arkivalierne, dette formål vil registraturen også opfylde til glæde for såvel slægtsforskere som lokalhistorikere. Der er i høj grad grund til at udarbejde denne registratur, da 3. udskrivningskreds' arkiv er ret omfattende, det består af mere end 500 bind, og det er ganske vel bevaret. Arkivet går hovedsagelig tilbage til 1788, da forordningen af 20. juni 1788 om stavnsbåndsløsning førte til en reorganisation af udskrivningsvæsenet; for søindrulleringens vedkommende går arkivet helt tilbage til 1740.

Knud Jespersen indleder arkivregistraturen med en nærmere redegørelse for udskrivningsvæsenets administration, opbygning og kontrolapparat, den er god og nyttig og næsten en forudsætning for at kunne udnytte arkivet. Arkivregistraturen er således af stor værdi, og det ville være nyttigt, hvis den blev fulgt op af andre arkivregistraturer f. eks. af det fynske ryttergods' arkiv.

Åge Fasmer Blomberg